

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס

עולמם של חכמים

פרופ' ארנון עצמון | עולמות – ביה"ס ללימודי יהדות ותרבות ישראלית

The World of the Sages | 02-499-95

שיעור פרונטלי	סוג הקורס:
4	היקף נ"ז:
תשפ"ו	שנת לימודים:
קיץ	סמסטר:
א-ה 12:00-08:00	יום ושעה
ב 10:00-12:00	שעת קבלה:
Arnon.atzmon@biu.ac.il	מייל מרצה:
https://lemida.biu.ac.il/course/view.php?id=81619	קישור לאתר למדה:

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס

זהו קורס שתכליתו היא הכרת דמויות מפתח בעולם חכמי ישראל בתקופת המשנה והתלמוד, כפי שמשתקפות במאמריהם ההלכתיים והאגדיים והאגדות המסופרות אודותיהם. עיקר הלימוד ייעשה תוך עיון ביקורתי במקורות חז"ל, ליבון החומר, ניתוחו, השוואתו והסקת מסקנות על בסיס המקבילות והשינויים שבין המקורות. בדרך זו יתוודעו הסטודנטים אל המקורות עצמם, ויכירו את מהותם, שורשם ומשמעותם של ההבדלים שביניהם.

מטרות/תוצרי הלמידה

ידע

1. הסטודנטים ייפגשו באופן בלתי אמצעי עם מגוון טקסטים מספרות חז"ל.
2. הסטודנטים ירכשו היכרות בסיסית עם החיבורים הרלוונטיים בספרות חז"ל.
3. הסטודנטים ייחשפו למגוון כלי מחקר עדכניים בתחום האגדה והמדרש.

מיומנויות

1. הסטודנטים יתנסו בשימוש במגוון כלי מחקר עדכניים בתחום האגדה והמדרש.
2. הסטודנטים ילמדו לנתח ולחקור באופן בסיסי טקסטים של אגדה ומדרש.

למידה פעילה - תכנון מהלך השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	למידה פעילה	קריאה/ צפיה נדרשת	הערכה תהליכית/מעצבת
1-2	מבוא, הגדרות בסיסיות ותיחום היסטורי-ספרותי.		1. יונה פרנקל, "האגדה בספרות התלמודית - נחזור על הראשונות", נטועים יא-יב (תשס"ד), עמ' 63-79. 2. עפרה מאיר, "הוראת 'דרש רבי X' במדרשים", דפים למחקר בספרות 3 (תשמ"ו) 209-218.	
3-4	סקירה ביבליוגרפית מקיפה של ספרות התלמוד, אגדה והמדרש.	לימוד עצמי בקבוצות (perusall)	1. מנחם קיסטר, "מסורות-אגדה וגלגוליהן", תרביץ (תשנ"א), עמ' 179-224. 2. כנה ורמן, "ספר היובלים בהקשר הלניסטי", ציון (תשס"א), עמ' 275-296.	מטלת ביניים
5-6	שמעון הצדיק – תחילת תורה שבעל פה.		Martha Himmelfarb, "R. Moses the Preacher and the Testaments of the Twelve Patriarchs." <i>AJS Review</i> 9.1 (1984), pp. 55-78.	

7-8	תקופת הזוגות – יוסי בן יעזר.	לימוד עצמי בקבוצות (perusall)		
9-10	תקופת הזוגות – שמעון בן שטח.		1. יונה פרנקל, "האגדה שבמשנה", מחקרי תלמוד ג,ב (תשס"ה), עמ' 655– 683. 2. משה שושן, "סיפור חוני המעגל במשנה, תענית ג, ח: מקרה מבחן של מלאכת הסיפור במשנה", מחקרי ירושלים בספרות עברית (תשס"ג), עמ' 1-20.	מטלת ביניים
11-12	הלל מייסד הנשיאות.	לימוד עצמי בקבוצות (perusall)	1. יוסף היינימן, "מסורות פרשניות קדומות באגדה ובתרגומים", תרביץ לה (תשכ"ו), עמ' 84-94.	
13-14	רבן יוחנן בן זכאי וחורבן הבית.		1. עופרה מאיר, "גן בעדן—הערות לאופן העריכה של בראשית רבה", דפים למחקר בספרות ה-ו (תשמ"ט), עמ' 309- 330. 2. מנחם כהנא, "זיקת כתב יד וטיקן 60 של בראשית רבה למקבילותיו, תעודה יא (תשנ"ו), עמ' 17-60.	
15-16	רבי עקיבא – אוהב ה'.			מטלת ביניים
17-18	רבן גמליאל ודור יבנה.	לימוד עצמי בקבוצות (perusall)	James Kugel, "Two introductions to Midrash", <i>Prooftexts</i> (1983), pp. 131-155.	
19-20	רבי שמעון בן יוחאי והמערה.		חיים מיליקובסקי, "ויקרא רבה ובראשית רבה: עיון מחודש בקטעים מקבילים", סידרא: כתב-עת לחקר ספרות התורה שבעל-פה, כד/כה (תש"ע), עמ' 237- 266.	
21-22	צדיקים ועושי נפלאות – חוני המעגל, ר' חנינא בן דוסא.	לימוד עצמי בקבוצות (perusall)	חיים מיליקובסקי, "ויקרא רבה, פרשה כח, הפתיחתא הראשונה (פסקאות א-ג): עיונים בנוסח, בעריכה ובזיקתה למקבילה בפסיקתא דרב כהנא", תרביץ עא, א-ב (תשסב), עמ' 19-65.	מטלת ביניים
23-24	רבי יהודה הנשיא.			
25-26	חזרה וסיכום			

*ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לקצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה

ציון סופי

תיאור התוצר	משקל בציון הסופי
-------------	------------------

מטלות ביניים	20% מהציון הסופי
בחינה אמריקאית מסכמת בתומקס	80% מהציון הסופי

דרישות הקורס

הקורס כולל מפגשים פרונטליים ויחידות לימוד א-סינכרוניות - לסירוגין. במפגשים הפרונטליים יש חובת נוכחות, ובאותה מידה קיימת חובה לעבור באופן סדיר על היחידות הא-סינכרוניות ולענות שם על כל השאלות. בסוף השנה תתקיים בחינה מסכמת של כל החומר הנלמד.

דרישות קדם

אין.

ביבליוגרפיה: תכנים לקריאה, צפיה והאזנה (רצוי עדכני)

1. אליקים, נסים, "במה זכו יוסף ושמעון לתואר "הצדיק"?", שמעתין 162 (תשסח-תשסו) 27-38.
2. פולדר, רחל, "האם תלה שמעון בן-שטח שמונים נשים כשפניות באשקלון?", להיות אשה יהודייה 4 (תשסז) 21-38.
3. לביא, משה, "סיפורי שמעון בן שטח וינאי המלך: בחינה חדשה של העשייה לשם שמים", דברים; קובץ מאמרים במלאת עשור למרכז יעקב הרצוג (תשנ"ז) 67-77.
4. כפיר, צביה, "ינאי המלך ושמעון בן שטח - סנהדרין יט עא-עב: אגדה אמוראית בתחפושת היסטורית", טורא ג (1994) 85-97.
5. אמיר, אברהם, "שמעון בן שטח והמכשפות: שלושה מקורות ושלוש גישות (ירוש' חגיגה פ"ב ה"ב, שם פ"ו ה"ט, סנ' מ"ד ע"ב-רש"י)", סיני קיב (סיון-תמוז תשנ"ג) קמד-קסא.
6. אמינוף, עירית, "אגדת שמעון בן-שטח וינאי המלך ו"עיבודה" ב"ספר האגדה", עלי-שיח 24 (תשמ"ז) 113-126.
7. הילביץ, אלתר, "יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח: נשיאותם ופעולותיהם וזמן מחלוקת הסמיכה ביניהם סיני פט,ה/ו (תשמ"א) רסו-רפג.
8. אפרון, יהושע, "שמעון בן-שטח וינאי המלך", מחקרים בתולדות ישראל ובלשון העברית (תשל) 69-132.
9. פלוסר, דוד, "הלל הזקן וביטחונו בה", מחקרי תלמוד ג,ב (תשסח) 626-628.
10. צור, אורי, "היש קווים כוחניים בדמותו של הלל הענוותין?", שמעתין 152-153 (תשס"ג), 169-179.
11. גילת, יצחק דב, "למחלוקות בית שמאי ובית הלל", יד לגילת (תשס"ב) 156-166.
12. פלוסר, דוד, "מתינותו של הלל הזקן", יהדות בית שני, חכמיה וספרותה (תשס"ב) 200-204.
13. נאמן, יהודה, "לדמותו של שלושה נשיאים בישראל: הלל הזקן, רבן גמליאל דיבנה, רבי יהודה הנשיא", ספר רפאל (תשס) שמג-שנד.
14. קופל, משה, "הלל הזקן וייסוד ההלכה", הגיון ג (תשנ"ו) 42-47.

15. רוקח, אפרים חיים, "הלל ושמאי", שנה בשנה (תשנ"ו) 456-464
16. בן-שלום, ישראל, "הלל הזקן - אישיותו ופועלו על רקע תקופתו", מנהיג והנהגה (תשנ"ב) 103-132
17. יצחק, רונן, "'תן לי יבנה וחכמיה' - אגדה ומציאות בסיפור יציאת רבן יוחנן בן זכאי מירושלים", שמעתין 164 (תשס"ו) 149-159
18. שחר, יובל, לאחריתו של גולה ירושלמי: האם עבר רבן יוחנן בן זכאי מיבנה לברור-חיל?", חידושים בחקר ירושלים יא (תשס"ו) 201-211
19. נאמן, יהודה, "בן זכאי או בן עזאי?", סיני קלב (תשס"ג) צג-קא
20. שביב, יהודה, "רבי עקיבא תלמיד רבן יוחנן בן זכאי?", המעין מא,ג (תשס"א) 59-60
21. רוזנסון, ישראל, היסטוריה וזיכרון במשנה: הערה על מקומו של רבן גמליאל דיבנה בסדר הקבלה במסכת אבות", נטועים ו (תשס"ו) 81-86
22. קימלמן, ראובן, "ר' יוחנן ומעמד הרבנות", שנתון המשפט העברי ט/י (תשמ"ב/תשמ"ג) 329-358
23. שורץ, דניאל ר., "האם היה רבן יוחנן בן זכאי כהן?", סיני פח, א-ב (תשמ"א) 32-39
24. שליט, אברהם, "נבואותיהם של יוסף בן מתתיהו ורבן יוחנן בן זכאי על עליית אספסינוס לשלטון", ספר היובל לכבוד שלום בארון (תשל"ה) 397-432
25. ספראי, שמואל, "בחינות חדשות לבעיית מעמדו ומעשיו של רבן יוחנן בן זכאי לאחר החורבן", מחקרים בתולדות ישראל ובלשון העברית (תשל"ו) 203-226
26. Kalmin, Richard Lee, "Hillel and the soldiers of Herod: sage and sovereign in ancient Jewish society", *Jewish Religious Leadership I* (2004) 91-126
27. Kister, Menahem, "From Philotas to Hillel: 'betrothal' contracts and their violation", *Scripta Classica Israelica* 21 (2002) 57-60
28. Alexander, Philip S., "Jesus and the Golden Rule", *Hillel and Jesus* (1997) 363-388
29. Flusser, David, "Hillel and Jesus: two ways of self-awareness", *Hillel and Jesus* (1997) 71-107
30. Safrai, Shmuel, "The sayings of Hillel: their transmission and reinterpretation", *Hillel and Jesus* (1997) 321-334
31. Friedman, Shamma, "A good story deserves retelling: the unfolding of the Akiva legend", *Creation and Composition* (2005) 71-100.